

มงคลสูตรคำฉันท์

บทพระราชนิพนธ์ ใน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จัดพิมพ์ โดยได้รับพระบรมราชานุญาต

370

895.911
ม113ม

ศาสตร์และประเพณี
มหาวิทยาลัย

ชมรมพุทธศาสตร์และวัฒนธรรมไทย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชมรมพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชมรมพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชมรมพุทธศาสตร์
พระจอมเกล้า พระนครเหนือ

ชมรมพุทธศาสตร์
เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิครังสิต

มงคลสูตรคำฉันท์

บทพระราชนิพนธ์ ใน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จัดพิมพ์โดยได้รับพระบรมราชานุญาต

ขมรมพุทธศาสตร์ ฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิครุงเทพ

พิมพ์ที่ บริษัท กราฟิกอาร์ต (๑๙๗๗) จำกัด
๑๐๔/๑๙-๒๑ ถนนนเรศ บางรัก กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. (๒๓๓) ๐๓๐๔-๕, (๒๓๕) ๗๗๗๕, (๒๓๕) ๗๙๗๔
นางสาวศิริอร งามจริยางกูร ผู้พิมพ์และโฆษณา ๒๕๒๕

ที่ รล ๐๐๐๒/๖๕๘๕

สำนักราชเลขาธิการ

๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์
เรียน ประธานชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี สโมสรมนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๕

ตามที่ได้มีหนังสือแจ้งว่า ชมรมพุทธศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้า พระนครเหนือ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิคกรุงเทพ ได้ร่วมกันจัด
กิจกรรม เพื่อเผยแพร่หลักธรรมปฏิบัติในพระพุทธศาสนาในหมู่เยาวชน ในระหว่างปีการศึกษา
๒๕๖๔-๒๕๖๕ ซึ่งในการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ ได้มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน ได้ให้
ความสนใจมาร่วมชมนิทรรศการ และร่วมเข้ารับการอบรมร่ายกายจำนวนมาก คณะกรรมการจัด
งานได้รับความเมตตาจากท่านสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ตลอดจนบริจาค
ปัจจัยร่วมเป็นเจ้าภาพ ในการอุปสมบท และในโอกาสนี้ นายสวัสดิ์ โอสธานุเคราะห์ ได้บริจาคปัจจัย
เพื่อจัดพิมพ์ “มงคลสูตรคำฉันท์” บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย
การนี้ จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ “มงคลสูตรคำฉันท์” พร้อม
คำอธิบายสรุปหัวข้อมงคล ๓๘ ตามสำเนาต้นฉบับที่แนบไป เพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการและเป็น
การเผยแพร่บทพระราชนิพนธ์อันทรงคุณค่าทางวรรณคดีด้วยความแจ่มอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระราชทานพระบรม
ราชานุญาต

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๒๑๑๕๑-๕ ต่อ ๒๐, ๒๑ และ ๕๔

สพ.พทานิ ฌมมทานิ ฌินาติ

ฌรรมทานเล็ฌกว่าทานทั้งปวง

ฌมรมพุทฌาฌตร ๙

จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิฌกรุงเทพ

ขอกราบขอบพระคุณ กราบอนุโมทนา

คุณสวัสดิ์ โอสถานุเคราะห์

ที่ฌจิตรฐาบริจาฌบัจฌยสำหรับการจัดพิมพ์จุลสารฉบับนี้
เพื่อเผยแพรเป็นฌรรมทาน

สารบัญ

คำนำ	๔
มงคลสูตรคำฉันท์	๔
บันไดชีวิต ๓๔ ขั้น	๒๑
หัวข้อมงคล ๓๔ ประการ	๒๒
แนะนำหนังสือมงคลชีวิต	๒๔

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ มงคลสูตรคำฉันท์
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดพิมพ์พระราชทานเป็นวิทยาทาน ที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนม
พรรษา เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๖

ชมรมพุทธศาสตร์ฯ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต อัญเชิญบทพระราชนิพนธ์
มาจัดพิมพ์เป็นจุลสารที่ระลึกในการจัดนิทรรศการ “คนไทยต้องรู้” และในการ “จัดอบรม
ธรรมทายาท-อุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน” เป็นธรรมเนียมบรรณาการบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้า และเป็นการเผยแพร่บทพระราชนิพนธ์อันทรงคุณค่าทางวรรณคดี ตลอดจนเป็นการน้อม
รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระมหากรุณาธิราช แห่งราชวงศ์จักรีที่ได้ทรงเป็นอัครศาสน
ูปถัมภก หนุนบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อมา จนถึงวาระที่ได้มีการเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์
ครบรอบ ๒๐๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๒๕

ชมรมพุทธศาสตร์ ฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิครุงเทพ

พฤษภาคม ๒๕๒๕

มงคลสูตรคำฉันท์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สัมมา สัมพุทฺธสฺส

ต้นมงคลสูตร

(๑)	ยฺยจ หฺวาทสฺ วสฺสานิ	จินฺตยีสฺ สุทฺเวกา
(๑)	สํปสองนฺนํเหล่า
รวมกันและตรึกหา	นรอกฺสุทฺเวา
สิริมังคะลาไค
(๒)	จิรฺสํ จินฺตยนฺตปิ
จกฺกวาฬสฺสเสสฺ
กาลํ โกลาฬํ ขาตํ	เนว ขานีสฺ มงฺคลํ
ทสฺส เยน ตตฺถกํ
ยาว พฺรหฺมณิเวสนา
(๒)	เทวามนุชฺยทวํ
หมั่นจักรวาทได้
แล้วยังปฐู มง-
ด้วยกาลละล้งนนาน
ได้เกิดซึ่งโกลา-
ก้องถึง ณ ชันพรหม	พหุภพประเทศไน
ดำรงสันจิรังกาล
คะละสมมโนมาลย์
บ่มิได้ประสงค์สม
หะละยังมโหตรม
ธตฺถิตสเทือนไป

(๓) ยัม โลกนาโถ เทเสติ

(๓) องค์โลกะนาถเทศน์ วรรณังคะลาไต

(๔) สัพพปาปวินาสน์

(๔) ยัมปาปะปวงให้ ทุชะเสื่อมวินาสมล

(๕) ยัม สุตฺวา สัพพทุกฺเขหิ มุจฺจนฺตาสํขิยา นรา

(๕) ชนหลายบ่ฟังนับ ผิดดับสมังค
ใดแล้วและรอดพ้น พหุทุกขะยายี

(๖) เอวมาทิกุญฺเฏมํ มจฺจกฺลนฺตมฺภณาม เส. ฯ

(๖) เราควรจะกล่าวม่ง- คละอันประเสริฐที่
กอบด้วยคุณามี่ วรรณัตถะเจตเจลา ฯ

มงคลสูตร

(๑) เอมเม สุตํ

(๑) องค์พระอนันท์ท่านเล่า ว่าข้าพเจ้า
ได้ฟังมาแล้วดังนี้

(๒) เอกัม สมัย ภควา

(๒) สมัยหนึ่งพระผู้มี
ผู้โลกนาถจอมธรรม พระภาคชินสีห์

(๓) สาวตถิย วิหริ เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามะ

(๓) ประทับ ณ เขตวัน วิหารอัน อนาถะปิณฑิกไซรั
จัดสร้างอย่างดีที่ใน สาวตถิให้ เป็นที่สถิตสุขา

(๔) อถ โข อญฺญตรา เทวตา

(๔) ครั้นนั้นแลเทวะดา องค์หนึ่งมหา-
นภาพมhitฤทธิ

(๕) อภิกุณฺตาย รตฺติยา อภิกุณฺตวณฺณา

(๕) ล่วงประมยยามราตรี
อันเรืองระยับจับเนตร

เธอเปล่งรัศมี

(๖) เกวลกปฺปํ เขตวนํ โอบาเสตุวา

(๖) แสงกายเธอปลั่งยังเขต
สว่างกระจ่างทั่วไป

สวนแห่งเจ้าเขต

(๗) เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ

(๗) องค์พระภควันนั้นไชร
ก็เข้าไปถึงที่นั้น

ประจำแห่งใด

(๘) อุปสงฺกมิตุวา ภควนฺตํ อภิวาเทตุวา

(๘) ครั้นเข้าไปใกล้แล้วจึงพลัน
แต่องค์สมเด็จพุทธพล

ถวายอภิวันท์

(๙) เอกมนฺตํ อฏฺฐจาสิ

(๙) แล้วยืนที่ควรด่ากล
แสงยมเจียมตน

แสดงเคารพนบสรีร์

(๑๐) เอกมณฺห์ จิตาโธ สว เทวตา

(๑๐) เมื่อเทวดายืนดี สมควร ณ ที่
ข้างหนึ่งดังกล่าวแล้วนั้น

(๑๑) ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสี ฯ

(๑๑) จึงได้ทูลถามภควัน ด้วยถ้อยประพันธ์
เป็นพระคาถาบรรจง ฯ

๐ พหุ เทวา มนุสฺสา จ มจฺคลานิ อจินฺตยํ
อากุขมานา โสตุถานํ พรฺหิ มจฺคลมุตฺตมํ ฯ

๐ เทพอีกมนุษย์หวั
โปรดเทศะนามง-
(ฝ่ายองค์สมเด็จพระชินสีห์
ด้วยพระคาถาไพจิตร)

คติโสติจํนาง
คะละเอกอุตฺมดี ฯ
ตรัสตอบว่าที่

๑. อเสวนา จ พาลานํ
ปฐา จ ปฐนียานํ	ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
เอตมมฺงฺคณฺมตฺตมํ
๑. หนึ่งคือบ่คบพาล
หนึ่งคบกะบัณเฑิต
หนึ่งกราบและบูชา
ข้อนี้แหละมงคล	เพราะจะพาประพฤติผิต
เพราะจะพาประสพผล
อภิบุษะนียชน
อติเรกอุดมดี
๒. ปฏิรูปเทสวาโส จ
อตุตฺตสมฺมาปณฺธิ จ	ปุกฺกุเฬ จ กตปฺปญฺเจตา
เอตมมฺงฺคณฺมตฺตมํ
๒. ความอยู่ประเทศซึ่ง
อีกบุญญะการที่
อีกหมั่นประพฤติควร
ข้อนี้แหละมงคล	เหมาะและควรจะสู้
ณ อติตะมาดล
ณ สะภาวะแห่งตน
อติเรกอุดมดี
๓. พาหุสจฺจณฺญ จ สิปฺปญฺจ
สุภาสิตา จ ยา วาจา	วินโย จ สุสฺสิกฺขิโต
เอตมมฺงฺคณฺมตฺตมํ
๓. ความได้สดับมาก
อีกศีลปะสาสตร์มี
อีกหนึ่งวินัยอัน
อีกคำเพราะบรรสาน
ทั้งสี่ประการล้วน
ข้อนี้แหละมงคล	และกำหนดสุวาทิ
จะประกอบมนุญการ
นรเรียนและเชี่ยวชาญ
ฤติแห่งประชาชน
จะประสิทธิ์มนุญผล
อติเรกอุดมดี

๔. มาตาบิคุอุปฺภูจัน ปุตฺตทวารุสฺส สงฺคโห
อนากุลา จ กมฺมุนตา เอตมฺมจฺจกมฺมุตฺตมํ
๔. บำรุงบิดามา- ตฺตฺระด้วยหทัยปรีดิ์
หากลูกและเมียมี ก็ถนอมประหนึ่งตน
การงานกระทำไป บ่มิย่งและสับสน
ข้อนี้แหละมงคล อดิเรกอุดมดี
๕. ทานญจ ธมฺมจริยา จ ฌาตกานญจ สงฺคโห
อนนชฺชานิ กมฺมานิ เอตมฺมจฺจกมฺมุตฺตมํ
๕. ให้ทาน ฌ กาลควร และประพฤตีสุธรรมศรี
อีกสงเคราะห์ญาติที่ ปฏิบัติบำเรอตน
กอบกรรมอันไว้ ทุษะกลัวและมัวมล
ข้อนี้แหละมงคล อดิเรกอุดมดี
๖. อารตี วิรตี ปปฺปา มชฺชปํนา จ สลฺลยโม
อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ เอตมฺมจฺจกมฺมุตฺตมํ
๖. ความงดประพฤติบาป อกุศลบ่ให้มี
สำรวมวินทรีย์ และสุราบ่เมามล
ความไม่ประมาทใน พหุธรรมะโกศล
ข้อนี้แหละมงคล อดิเรกอุดมดี

๗. **คารโว จ นีวาโต จ**
กาเลน รมมสฺสวณํ

สนฺตุฏฺฐี จ กตณฺญตา
เอตมมฺจกฺลมฺตฺตมํ

๗. **เคารพ ฌ ผู้ควร**
อีกหนึ่งมิได้มี
ยินดี ฌ ของตน
อีกรู้คุณาของ
พึงธรรมะโดยกา-
ซ้อนแห่งละมกคล

จะประณตและน้อมสรีร
จะกระต้างและจองทอง
บ่มีโลกทยานปอง
นรผู้ประคองตน
ละเจริญคุณานนท์
อดิเรกอดมดี

๘. **ขนฺตี จ โสวสฺสตา**
กาเลน รมมสฺสากฺขจฺจา

สมณานญจ ทสฺสนํ
เอตมมฺจกฺลมฺตฺตมํ

๘. **มีจิตตะอดทน**
อีกหนึ่งบ่พึงมี
หนึ่งเห็นคณาเลิศ
กล่าวธรรมะโดยกาล
ทั้งสัปรการล้วน
ซ้อนแห่งละมกคล

และสถิต ฌ ขันดี
ฤดีต่อทะนงหาญ
สมณาวราจารย์
วรกิจจะโกศล
จะประสิทธิ์มณูผล
อดิเรกอดมดี

๙. คโป จ พุทธมจริยญจ
นิพพานสัจฉิกิริยา จ

อริยสัจจาน ทสฺสนํ
เอตมมจฺกลมุตฺตมํ

๙. เพียรเผากิเลสล้าง
อีกหนึ่งประพตติดี
เห็นแจ้ง ณ ส่องค์
อาจนํามนุชยัณ
อีกทำพระนิพพา-
วข้อนี้แหละมงคล

มละโทสะยาฮี
ดฺจะพฺรหฺมพิสุทฺธสฺสรวํ
พระอะริยสัจอัน
ดิระข้ามทะเลวน
นะประจักษะแก่ชน
อติเรกอุดมดี

๑๐. ศุภฺธิสฺส โลกธมฺเมหิ
อโสภํ วิรบบํ เหมํ

จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
เอตมมจฺกลมุตฺตมํ

๑๐. จิตใครมิได้ต้อง
แล้วย่อมบ่พึงมี
ไร้โทษกรฐีสฺสุญ
ข้อนี้แหละมงคล

วรโลกะธรรมศรี
จะประหวั้นฤกั้วล
และสบายบ่มีมวล
อติเรกอุดมดี

๑๑. เอกาทิสานิ กตฺวาน
สพฺพคฺค โสตุถิ กจฺจนฺติ

สพฺพคฺคณปราชา
คณเตสํ มจฺกลมุตฺตมนฺติ ฯ

๑๑. เทวามนุชย์ทำ
เป็นผู้ประเสริฐที่
ย่อมถึงสวัสดิ์
ข้อนี้แหละมงคล

วรมงคะลาณะนี้
บ่มีแพ้ ณ แห่งหน
สิริทุกประเทศดล
อติเรกอุดมดี ฯ

คำอนุโมทนา

- ◎ คำฉันท์ประพันธ์อธิบาย วรสุตระอันมี
 นามว่าพระมังคะละฉน์ ฤกษ์บริบูรณ์
- ◎ ตูขำมิใช่วรประวิญ- ณะผิต่างปฤกมุล
 ขอผู้ประวิญญะอนุกูล และประดิษฐะแก้ไข
- ◎ ขำม่งประพันธ์พจนะเพื่อ จะจำแนกกำหนดให้
 แต่ญาติและมิตรสหทัย ดุจจะของสนองคุณ
- ◎ ที่ท่านประกอบกรุณาให้ วรรณิตุเพื่อจุน
 เจือสุขดำเนินวรสุน- ทะรวารเฉลิมชนม์
- ◎ ขอบใจสมิตรและวรญาติ และประสาทพระพรดล
 สมจิตสมิทิตุสะผล พหุเมื่อนมโนหมาย

๑. เต อคฺคฉลทฺฐา สํบิตา
อโรคา สํบิตา โหถ

วิรุฬฺหา พุทฺธสาสนเ
สห สหฺเพหิ ญาคิถิ

(๑) ขอทํานุบรรณา
จรงฺภปฺรโยชนํกาย
อิกทงฺเจริญฺใน
ไรรโรคะปิตา
พร้อมทงฺคณญา-
สมตงฺพระพรท

วิสมิตระทงฺหลาย
ฤติสุขและหรรษา
วรพุทฺธศาสนา
ฤติสุขและเปรมปรีดี
ติกฺจิงเจริญฺศรี
คณมุงอํานุวยสรวรพ

๒. ภวตุ สหฺพมจฺฉล
รตนคฺตุยานุภาเวน

รกขณฺตุ สหฺพเทวตา
สทา โสคฺถิ ภวณฺตุ เต ฯ

(๒) ขอสรพรพมจล
ขอเทวะเทวัน
ด้วยอนุภาพแห่ง
ทุกเมื่อเจริญใน

สิริมี ฌ ทํานพลัน
บริรักษะทํานไว้
วรรัตนวิเศษไตรย
สิริโสติถิถวันเทอญ ฯ

เพื่อความก้าวหน้า และความสุขอย่างแท้จริงของชาวโลก
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสสอนหัวข้อธรรมไว้ให้ปฏิบัติ ๓๘ ข้อ ใน
มงคลสูตร เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เหมือนบันไดชีวิต ๓๘ ขั้น เมื่อ
ผู้ใดปฏิบัติได้ถึงขั้นไหน ก็จะได้รับความสำเร็จในชีวิตถึงเพียงนั้น
ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ครั้นปฏิบัติได้ครบทั้ง
๓๘ ข้อ ก็เป็นอันก้าวหน้าบรรลุถึงผลสุดยอดของพระพุทธศาสนา

บันไดชีวิต ๓๘ ขั้น

๓๘. จิตเกษม
๓๗. จิตปราศจากธุลี
๓๖. จิตไม่โศก
๓๕. จิตไม่หวนไหว
๓๔. ทำพระนิพพานให้แจ้ง
๓๓. เห็นอริยสัจ
๓๒. ประพฤติพรหมจรรย์
๓๑. บำเพ็ญตบะ
๓๐. สันตนาธรรม
๒๙. พบปะสมณะ
๒๘. เป็นคนว่าง่าย
๒๗. มีความอดทน
๒๖. พังธรรมตามกาล
๒๕. มีความกตัญญู
๒๔. มีความสันโดษ
๒๓. มีความถ่อมตัว
๒๒. มีสัมมาคารวะ
๒๑. ไม่ประมาท
๒๐. ไม่คมนาเมา
๑๙. งดเว้นจากบาป
๑๘. ทำการงานไม่มีโทษ
๑๗. สงเคราะห์ญาติ
๑๖. ประพฤติธรรม
๑๕. บำเพ็ญทาน
๑๔. ทำงานไม่ให้คั่งค้าง
๑๓. สงเคราะห์ภรรยา
๑๒. เลี้ยงบุตร
๑๑. บำรุงบิดามารดา
๑๐. มีวาจาสุภาพ
๙. มีวินัย
๘. มีศีลปะ
๗. พหูสูต
๖. ตงตนชอบ
๕. มีบุญวาสนามาก่อน
๔. อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
๓. บำรุงบุคคลที่ควรบูชา
๒. คบบัณฑิต
๑. ไม่คบคนพาล

หัวข้อ มงคล ๓๘ ประการ

๑. อเสวนา จ พาลานํ	๑. ไม่คบคนพาล
๒. ปณฺชิตานณฺจ เสวนา	๒. คบบัณฑิต
๓. ปุชา จ ปุชนียานํ	๓. บูชาบุคคลที่ควรบูชา
๔. ปฏิรูปเทสวาโส จ	๔. อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
๕. ปุพฺเพ จ กตปณฺณตา	๕. มีบุญวาสนามาก่อน
๖. อตฺตสมฺมาปณฺธิ จ	๖. ตั้งตนชอบ
๗. พหุสัจฺจณฺจ	๗. พหูสูต
๘. สิปฺปณฺจ	๘. มีศีลปะ
๙. วินโย จ สุสัจฺจโต	๙. มีวินัย
๑๐. สุภาสิตา จ ยา วาจา	๑๐. มีวาจาสุภาสิต
๑๑. มาตาปิตุอุปัฏฺฐานํ	๑๑. บำรุงบิดามารดา
๑๒. ปุตฺตสงฺคโห	๑๒. เลี้ยงดูบุตร
๑๓. ทารุสฺส สงฺคโห	๑๓. สงเคราะห์ภรรยา
๑๔. อนากุลา จ กมนฺนตา	๑๔. ทำงานไม่ให้คั่งค้าง
๑๕. ทานณฺจ	๑๕. บำเพ็ญทาน
๑๖. ธมฺมจริยา จ	๑๖. ประพฤติธรรม
๑๗. ญาตกานณฺจ สงฺคโห	๑๗. สงเคราะห์ญาติ
๑๘. อนวชฺชานิ กมนฺยานิ	๑๘. ทำการงานไม่มีโทษ
๑๙. อารตี วิรตี ปาปา	๑๙. งดเว้นจากบาป
๒๐. มชฺชปนา จ สณฺณโม	๒๐. ไม่ดื่มเมา
๒๑. อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ	๒๑. ไม่ประมาท

- ๒๒. การโว จ
- ๒๓. นิวาโต จ
- ๒๔. สนฺตญฺจี จ
- ๒๕. กตณฺญตา
- ๒๖. กาเลน ชมฺมสุสวณํ

- ๒๒. มีสัมมาคารวะ
- ๒๓. มีความถ่อมตัว
- ๒๔. มีความสันโดษ
- ๒๕. มีความกตัญญู
- ๒๖. ฟังธรรมตามกาล

- ๒๗. ขนฺตี จ
- ๒๘. โสวสฺสตา
- ๒๙. สมณานญฺจ ทสฺสนํ
- ๓๐. กาเลน ชมฺมสุสาธุกา

- ๒๗. มีความอดทน
- ๒๘. เป็นคนว่าง่าย
- ๒๙. พบปะสมณะ
- ๓๐. สนทนาธรรม

- ๓๑. ตโป จ
- ๓๒. พุรฺหมจริยญฺ จ
- ๓๓. อริยสัจจาน ทสฺสนํ
- ๓๔. นิพฺพาน สจฺฉิกิริยา จ

- ๓๑. บำเพ็ญตบะ
- ๓๒. ประพฤติพรหมจรรย์
- ๓๓. เห็นอริยสัจ
- ๓๔. ทำพระนิพพานให้แจ้ง

- ๓๕. จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
- ๓๖. อโสภํ
- ๓๗. วิรชํ
- ๓๘. เขมํ

- ๓๕. จิตไม่หวั่นไหว
- ๓๖. จิตไม่โสภ
- ๓๗. จิตปราศจากธุลี
- ๓๘. จิตเกษม

บรรณานุกรม

พระอาจารย์ ทดตชีโว ภิกขุ (เผด็จ ผ่องสวัสดิ์) “พระธรรมเทศनावันอาทิตย์” ณ ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) ต. คลองสาม อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี
ปิ่น มุกกันท์, พ.อ. มงคลขันธ์ ภาค ๑-๒ : ประมวลความก้าวหน้าตามแนวพุทธศาสนา.
กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๐๒

วศิน อินทสระ สารสำคัญแห่งมงคล ๓๘ เล่ม ๑-๒ กรุงเทพฯ : บรรณาการ, ๒๕๑๔

ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) ก่อนไปวัด กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท (๑๙๗๗),
๒๕๒๒

ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) คนไทยต้องรู้ กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท (๑๙๗๗),
๒๕๒๐

ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) ทางก้าวหน้า กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท (๑๙๗๗),
๒๕๒๓

ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) “ไปฎีกากฐิน พุทธศักราช ๒๕๒๔” กรุงเทพฯ :
กราฟิเคอาร์ท (๑๙๗๗), ๒๕๒๔

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) วัดพระศรีมหาธาตุ มงคลยอดขีวดี กรุงเทพฯ :
ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘

สุชีพ ปุญญานุภาพ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, ๒๕๐๒

ชมรมพุทธศาสตร์ ฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, รามคำแหง,
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ,
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เทคนิครุงเทพ มงคลขีวดี ฉบับ “ธรรมทายาท”
กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท (๑๙๗๗), ๒๕๒๕.

